

#03

VEM TÄNKER PÅ BESÖKSNÄRINGEN?

Kartläggning av forskning och dess finansiering 2013

2014

EN RAPPORT FRÅN

#03

VEM TÄNKER PÅ BESÖKSNÄRINGEN?

Kartläggning av forskning och dess finansiering 2013

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	4
1/ INLEDNING	5
2/ FORSKNINGSMILJÖER	8
3/ FORSKNINGSPROJEKT	15
4/ FORSKNINGSFINANSIÄRER	23
5/ FORSKNING I DATABASER	28
6/ UTBILDNINGAR	31
7/ FEM FORSKARRÖSTER	34
8/ OM BFUF	41
9/ ORDLISTA	42
10/ SIFFROR	43

FÖRORD

Besöksnäringen är en av de största näringarna i Sverige. Den växer snabbare än BNP och ska fördubbla sin omsättning och öka antalet sysselsatta med 50 procent under en tioårsperiod. För att nå dit krävs att tillväxttakten ökar betydligt. Det räcker inte med att fortsätta att jobba på som förut, det råder hård och ökad konkurrens om den växande internationella turismen. Det kommer att kräva krafttag och stora utvecklingsinsatser om Sverige ska kunna hävda sig. Vi ser att forskning, innovation och utveckling av ny kunskap och kompetens är viktiga delar i arbetet för att lyckas nå de högt ställda målen.

Flera forskare gör stora insatser för besöksnäringen redan i dag, vi har några väl kända miljöer i landet med forskning som håller internationell klass. Med tanke på sektorns tillväxt och potential är det rimligt att önska att forskarna med fokus på besöksnäring och turism blir fler. Det behövs dessutom bättre förutsättningar för dem att forska, samverka, bilda och underhålla nätverk och sprida sin kunskap.

BFUF, som ägs av arbetstagarorganisationen HRF (Hotell- och restaurangfacket) och arbetsgivarorganisationen Visita, stiftades 2009 då parterna såg vikten av att finansiera forsknings- och utvecklingsprojekt som hela sektorn kan ha nytta av. Med vår årliga finansiering på cirka åtta miljoner kronor drar vi ett strå till stacken. En stor del av pengarna är öronmärkta för forskning inom besöksnäringen, den typen av finansiering är vi ensamma om.

Vår kartläggning visar att de större nationella forskningsfinansiärerna tillsammans med aktörer som Energimyndigheten, Naturvårdsverket och regionala aktörer lägger cirka 30–35 miljoner kronor årligen på forskningsprojekt inom besöksnäringen. Det är relativt sett en väldigt blygsam investering med stort utrymme för förbättringar. Satsningar på kunskapsutveckling måste vara en stark och självklar del i en sektor vars exportvärde utgör cirka 6 procent av svensk export, vilket motsvarar mer än värdet av järn och stål tillsammans.

Våren 2013 drev BFUF arbetet med Besöksnäringens forsknings- och innovationsagenda 2014–2030. Eftersom det då saknades en övergripande bild av forskningens genomförare och finansiärer beslutade vi att ta fram fakta, vi gjorde en första kartläggning. Vi har upprepat och fördjupat den i år för att göra bilden av forskning och finansiering i besöksnäringen ännu tydligare.

Vi har undersökt vad forskningen handlar om, var den görs, vilka aktörer som finansierar den och med hur mycket. Vi har stor nytta av helhetsbilden och vi ser att lärosätena, forskarna själva liksom myndigheter och andra relevanta aktörer kan ha användning av kartläggningen. Vår förhoppning är att den översiktliga bilden kan vara bas för en diskussion om forskningens betydelse för näringens fortsatta utveckling. Och vi hoppas kunna bidra till att väcka frågor om hur olika aktörer kan samverka för att på sikt öka innovationskraften inom näringen och hur den kan bli mer konkurrenskraftig och lönsam.

Stockholm maj 2014

Stina Algotson, VD och Eva Fohlstedt, kommunikationsansvarig, BFUF

SAMMANFATTNING

Syftet med kartläggningen "Vem tänker på besöksnäringen?" är att ta fram fakta till en övergripande bild av forskning inom besöksnäringen. Vi har undersökt vad forskningen handlar om, var den görs, vilka aktörer som finansierar den och med hur mycket. Vi har inte gjort någon bedömning av forskningens vetenskapliga kvalitet

Näring med stor betydelse för svensk export

Besöksnäringen är en av de största näringarna i Sverige. Den utgör cirka sex procent av svensk export – mer än värdet av järn och stål tillsammans – och växer snabbare än BNP. Näringen har själv satt ett ambitiöst mål att fördubbla sin omsättning och öka antalet sysselsatta med 50 procent under en tioårsperiod. Det kommer att kräva krafttag och stora utvecklingsinsatser där forskning, innovation och utveckling av ny kunskap och kompetens är viktiga delar.

Forskning och utveckling är av stor betydelse för näringens fortsatta tillväxt. BFUFs förhoppning är att kartläggningen kan bidra i en diskussion om detta och väcka frågor om hur aktörer kan samverka för att på sikt öka innovationskraften och uppnå tillväxtmålen.

Blygsam investering i forskning

Kartläggningen visar att de större nationella forskningsfinansiärerna tillsammans med några andra aktörer lägger cirka *30–35 miljoner kronor årligen* på forskningsprojekt inom besöksnäringen. Det är relativt sett en väldigt blygsam investering i en betydelsefull sektor.

De större nationella finansiärerna under 2013 var: BFUF, Formas, Mistra och VINNOVA och Naturvårdsverket. Flera projekt finansieras av EU- och Intrareg-medel, de ingår inte i kartläggningen, men finns med i redovisningar från några av lärosätena.

Femtio projekt och fem större miljöer

Forskningen bedrivs vid ett drygt tiotal forskningsmiljöer spridda över landet. Under 2013 pågick cirka femtio forskningsprojekt av olika storlek och karaktär. De fem större forskningsmiljöerna är: Centrum för turism vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet, Högskolan Dalarna, Cerut vid Karlstads universitet, ETOUR vid Mittuniversitetet och Umeå universitet.

Fem forskarröster – öka kunskapen hos finansiärerna

Som ett komplement till kartläggningen genom datainsamling har vi intervjuat fem forskare inom besöksnäringen om deras syn på forskningens villkor, utmaningar, finansieringsmöjligheter och om svensk forskning i ett internationellt perspektiv. Några av deras kommentarer handlar om att kunskapen om besöksnäringen och dess potential saknas helt eller är bristfällig hos många av forskningsfinansiärerna. För att Sverige ska kunna utveckla nödvändig spetsforskning behövs både strategiska satsningar och bättre samarbeten mellan myndigheter och andra aktörer – i dag är ansvarsfördelningen otydlig och området lågt prioriterat. Det saknas medel för att bygga nätverk inom forskningsfältet och till samarbeten mellan forskningsmiljöerna i både mindre och större projekt. Forskarna vill också se större interaktion och tätare samarbete mellan näringen och forskningen.

1 / INLEDNING

Kunskap för en näring på tillväxt

Besöksnäringen ska fördubbla sin omsättning och öka antalet sysselsatta med 50 procent under en tioårsperiod.¹ År 2012 omsatte turismen drygt 275 miljarder kronor.² Exportvärdet, det vill säga värdet av utländska besökares konsumtion i Sverige, var cirka 106 miljarder kronor. Nästan 170 000 personer var sysselsatta (på årsbasis) som ett resultat av turismen. Om de högt satta målen ska nås krävs att tillväxttakten ökar betydligt. Det räcker inte med att fortsätta att jobba på som förut, det råder hård och ökad konkurrens inom den växande internationella turismen. Om Sverige ska kunna hävda sig och tillväxten öka krävs krafttag och stora utvecklingsinsatser. Forskning, innovation och utveckling av ny kunskap och kompetens är viktiga delar för att arbetet ska lyckas.³

Inom ramen för VINNOVAs program Strategiska forsknings- och innovationsagendor 2012/2013 drev BFUF arbetet med Besöksnäringens forsknings- och innovationsagenda 2014–2030. Vi såg då att det saknades en övergripande bild av forskningens genomförare och finansiärer, därför genomförde vi för första gången en översikt av området. För att få en ännu tydligare bild har vi upprepat och fördjupat kartläggningen under våren 2014.

I kartläggningen har vi undersökt vad forskningen handlar om, var den görs, vilka aktörer som finansierar den och med hur mycket. Den gör inte anspråk på att vara heltäckande, för det krävs ett djupare arbete. Syftet med kartläggningen är att den ska vara ett underlag för en diskussion om forskningens betydelse för näringens fortsatta utveckling. Vår förhoppning är att den ska bidra till att väcka frågor om hur olika aktörer kan samverka för att på sikt öka innovationskraften inom näringen och hur den kan bli mer konkurrenskraftig och lönsam.

Metod

Kartläggningen har gjorts i följande delar:

- sökning i tre akademiska forskningsdatabaser
- sökning i projektdatabaser vid några av universiteten och högskolorna (för att verifiera resultaten)
- sökning i forskningsfinansiärers projektdatabaser
- sökning i utbildningsdatabas
- muntlig och skriftlig verifiering av fakta genom personer på de mer centrala forskningsmiljöerna och forskningsfinansiärerna
- djupintervjuer med fem forskare från de mer centrala forskningsmiljöerna

¹ Nationell strategi för svensk besöksnäring – strategi 2020 är framtagen på initiativ av Svensk Turism i dialog med näringens aktörer och i samverkan med bland andra SHR, Stockholm Visitors Board, Swedavia, Tillväxtverket och VisitSweden.

Ladda ner på: www.strategi2020.se/om-strategi2020.php.

² Fakta om svensk turism 2012, Tillväxtverket 2013.

³ I Besöksnäringens forsknings- och innovationsagenda 2014–2030 (2013) pekas forskningen ut som en viktig tillväxtfaktor. Ladda ner på: www.bfuf.se/ovriga-rapporter/.

Vid sökningarna har följande sökord använts: turism, tourism, turist, tourist, destination, destinationsutveckling, besök, besöksnäring, hospitality, konsumtion, consumption, mat, food, måltid, restaurang, hotell, hotel, upplevelse, experience, attraction samt event. Vissa av orden, som till exempel destination och event, ger väldigt många träffar, det är därför möjligt att vissa relevanta projekt saknas. Vid sökning på mat och food fås många träffar på nutrition som inte är relevanta i detta sammanhang.

Forskning med koppling till turism och besöksnäring är en relativt ung disciplin, ofta av tvärvetenskaplig karaktär. Den är vanligen knuten till lärosäten med turismutbildning och ofta kopplad till ämnet kulturgeografi som är starkt inom turismforskningen.⁴ Men forskning finns också inom till exempel nationalekonomi, företagsekonomi, regional utveckling, tjänstvetenskap och måltidskunskap.

Forskare är rörliga och finns ofta med i forskningsprojekt på flera universitet och högskolor samtidigt, det kan i vissa fall påverka datan vi redovisar, över till exempel var ett forskningsprojekt har sin hemvist.

Vi har inte gjort någon bedömning av forskningens vetenskapliga kvalitet. För att kunna uttala sig om den måste datainsamlingen kompletteras med sökningar i internationella databaser där man kan se hur de svenska forskarna publicerar sig i internationella tidskrifter. Det skulle kräva en stor insats, vi har gjort bedömningen att det är alltför omfattande inom ramen för denna kartläggning.

Akademiska databaser

Det finns flera akademiska databaser där universitet och högskolor publicerar sina vetenskapliga dokument. Vi har gjort sökningar i två av dem: DIVA (Digitala vetenskapliga arkivet) och SwePub. DIVA är ett publiceringssystem för forskningspublikationer och studentuppsatser producerade vid 34 av Sveriges lärosäten. I DIVA har det varit möjligt att dela upp sökningen i forskningspublikationer respektive studentuppsatser. SwePub är en databas för avhandlingar, artiklar och konferensbidrag som publiceras vid ett trettiotal svenska lärosäten. I SwePub har det inte varit möjligt att särskilja studentuppsatser. Sökningarna omfattade år 2013.

Träffar som innehållit något av sökorden i titeln har räknats med. I de fall det varit uppenbart att träffen inte ingår i kategorin besöksnäring (till exempel har mat och food fått många träffar som handlar om nutrition, diabetes eller liknande) har de sorterats bort. En vetenskaplig artikel kan vara räknad flera gånger, den kan vara publicerad vid flera tillfällen i olika publikationer, detta har vi inte kunnat rensa bort.

Vi har också gjort sökningar i databasen avhandlingar.se som innehåller svenska forskares doktorsavhandlingar och licentiatavhandlingar. Sökningarna omfattade avhandlingar från 1994–2013, sökorden som användes var desamma som ovan.

Ingen kartläggning av detta slag kan vara heltäckande, det finns med största sannolikhet enstaka forskare och projekt i andra miljöer än de vi lyfter fram och vissa publikationer som räknats flera gånger. För att komma närmare sanningen skulle det troligen behövas ett mer standardiserat sätt att ange nyckelord för publiceringar, att universiteten själva både matar in data helt korrekt och kontinuerligt uppdaterar den.

⁴ Tillväxtanalys, Rapport 2012:09, Destinationsutveckling – Turismens betydelse för regional och nationell tillväxt.

Universitet och högskolor – projektdatabaser

De flesta universitet och högskolor har databaser där forskningsprojekt redovisas. Vi har gjort sökningar i dem för att finna pågående projekt under 2013. Sökorden som använts är desamma som ovan. Resultatet av sökningarna är beroende av att informationen på universitetens och högskolornas hemsidor och datan i deras projektdatabaser är uppdaterad och korrekt. Resultatet av sökningarna har verifierats muntligen och/eller skriftligen av lärosätena i alla fall utom ett (Linnéuniversitetet).

Forskningsfinansiärer – projektdatabaser

För att undersöka forskningsfinansieringen har vi gjort sökningar i de större forskningsfinansiärernas projektdatabaser: Formas, Forte (tidigare FAS), Mistra, Tillväxtverket, VINNOVA och Vetenskapsrådet. Informationen från finansiärerna stämmer inte alltid överens med den från lärosätena. I vissa fall beror det på att projekttiden ändrats, projektet kan ha senarelagts eller förlängts. Det kan påverka siffrorna som redovisas i kapitel 4.

Riksbankens jubileumsfond, SSF (Stiftelsen för strategisk forskning) och KK-stiftelsen saknar publika databaser och har därför kontaktats muntligen.

När projekten löper över flera år, till exempel 2013–2014, och summan inte är uppdelad årsvis, har den delats med två, om det inte tydligt framgår att projektet löper under enbart ett år.

Flera projekt finansieras med EU- och Interreg-medel, de har inte verifierats på annat sätt än av lärosätena.

Utbildningsdatabas

Turismutbildningarna har sökts i databasen studera.nu, Universitets- och högskolerådets webbplats för studieinformation. Sökningen har omfattat utbildningar inom turism och resor, inom kost, måltid, restaurang, storhushåll samt inom hotell. Listan har verifierats och kompletterats med hjälp av Universitetskanslersämbetets förteckning över utbildningar inom turism/måltidskunskap.

Intervjuer

Som en del i rapporten finns intervjuer med fem forskare inom besöksnäringen. Syftet med dem är att ge en bättre och mer nyanserad bild av verkligheten bakom siffrorna.

2/FORSKNINGSMILJÖER

De mer centrala forskningsmiljöerna inom turism/besöksnäring är:⁵

- Göteborgs universitet, Handelshögskolan, CFT (Centrum för turism)
- Högskolan Dalarna, Tema turism
- Karlstads universitet, Cerut (Centrum för forskning om regional utveckling)
- Lunds universitet, Campus Helsingborg, Institutionen för service management och tjänstvetenskap
- Mittuniversitetet, ETOUR
- Umeå universitet, Institutionen för geografi och ekonomisk historia

Ett mindre forskningsområde – måltidskunskap och restaurang med koppling till turism/besöksnäring finns vid:

- Umeå universitet, Restauranghögskolan⁶
- Örebro universitet, Restaurang- och hotellhögskolan, Campus Grythyttan

Forskning med koppling till turism/besöksnäring finns även på:

- Högskolan i Borås, Institutionen Handels- och IT-högskolan
- Internationella Handelshögskolan, Jönköping, JIBS
- Linköpings universitet (Tema Q, ISAK, CKS)
- Linnéuniversitetet
- Luleå tekniska universitet (BART)

Centrala miljöer

Göteborgs universitet, Handelshögskolan

CFT, Centrum för turism

Centrum för turism är en tvärvetenskaplig samverkansplattform mellan akademi och näringsliv med uppdrag att bidra med kunskapsutveckling inom turismområdet i Sverige. CFT bedriver forskning och utbildning inom turism- och besöksnäringen. Den är huvudsakligen inriktad mot områden som evenemang och festivaler, hotell och restaurang, matturism, upplevelser, turismens effekter, turisters konsumtionsbeteende, hållbar turism och kulturturism. Vid CFT finns cirka femton forskare.

www.cft.handels.gu.se

Högskolan Dalarna

Tema turism

Högskolan Dalarna har en multidisciplinär forskningsmiljö med ämnen som turismvetenskap, kulturgeografi, nationalekonomi och företagsekonomi. Högskolans profilområden inom forskning är: Attraktiv arbetsmarknad, Exportmognad och affärsutveckling samt Utveckling och utvärdering av stora evenemang. Vid miljön finns ett tjugotal forskare.

www.du.se/tourism

⁵ I bokstavsordning.

⁶ Under uppbyggnad.

Karlstads universitet

Cerut, Centrum för forskning om regional utveckling

Cerut är ett forskningscentrum inom regional utveckling, hållbar tillväxt och attraktiv livsmiljö. Forskningsområdena omfattar bland annat landsbygdsutveckling, kunskapsutveckling och regionala innovationer, företagande och arbetsmarknad besöksnäring och gränsregional forskning. Cerut har cirka tio anställda, både forskare och utredare.

www.kau.se/cerut

Geografi och turism

Vid enheten Geografi och turism har bedrivits forskning i över 40 år. I början handlade den främst om strukturomvandlingen i Värmland, men i dag har den fokus på lokal och regional utveckling, turism och landskapsfrågor. Ett av profilområdena är Forum för regionala samhällsbyggen, där ingår till exempel forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring och forskningsområdet Kulturell ekonomi, med fokus på kreativa och kulturella näringar, varugörandet av platser, regional identitet, symboler och varumärken.

Cerut och enheten Geografi och turism är nära samarbetsparter.

www.kau.se/Geografi-och-turism/forskning

www.kau.se/frs

Lunds universitet

Campus Helsingborg, Institutionen för service management och tjänstvetenskap, Forskningsgruppen Turism

Forskningsgruppen Turism med cirka femton forskningsmedlemmar är tvär- och mångdisciplinär. Två starka forskningsområden är plats- och destinationsutveckling och upplevelseproduktion. Ett annat forskningsområde handlar om upplevelseproduktion, i det ingår forskning om enskilda turismverksamheter som festivaler, shopping och marina upplevelser. Frågeställningarna handlar om livsstils-entreprenörskap, de anställdas situation i sådana verksamheter och servicemötet.

www.ism.lu.se/index.php?id=3602

Mittuniversitetet

ETOUR

ETOUR är landets största forskningsmiljö inom turism. ETOUR har fokus på fyra forskningsområden: Naturbaserad turism, Informationsteknologi och turism, Turismens ekonomiska, politiska och rumsliga dynamik samt Destinationer. Vid ETOUR finns cirka tio forskare och tio doktorander. ETOUR tillhör humanvetenskapliga fakulteten vid Mittuniversitetet. På turismutbildningen som etablerades 1978 ges kurser i kulturgeografi och turismvetenskap. ETOUR är en del av satsningen Peak Innovation, se nedan.

www.miun.se/etour/

Peak Innovation

Peak Innovation startade 2008 som ett regionalt innovationsarbete i Jämtland/Härjedalen. Sedan 2012 ingår Peak Innovation i Mid Sweden Science Park som ägs av Åres, Östersunds och Krokoms kommuner, Regionförbundet Jämtlands län, näringslivet och ideell sektor. Peak Innovation arbetar för att stärka kopplingen mellan näringsliv och akademi genom att bland annat skapa mötesplatser inom turism, sport och friluftsliv. Peak Innovation har sitt uppdrag och sin finansiering från VINNOVA. Mittuniversitetet har ägarliknande förhållanden.

www.peakinnovation.se

Umeå universitet

Institutionen för geografi och ekonomisk historia

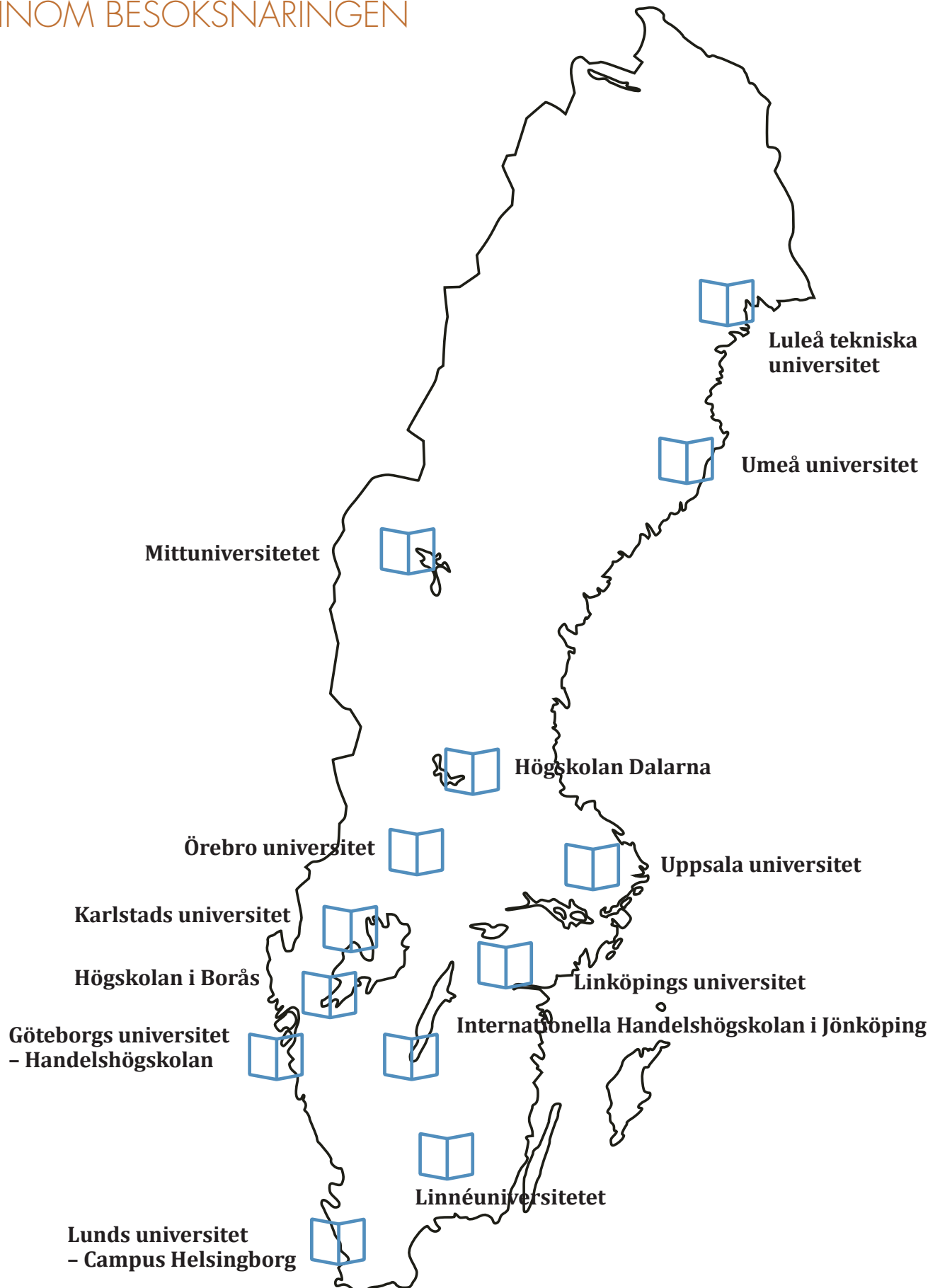
Vid Institutionen för geografi och ekonomisk historia finns forskning med inriktning på till exempel befolkningsgeografi, turism och ekonomisk geografi. Inom turismforskningen studeras turismbranschens potential för regional utveckling, fritidshusboende, planering relaterad till turism samt mer allmänt turismutveckling i glest befolkade regioner. Vid Institutionen finns cirka fem forskare och ett tjugotal doktorander.

LUBAT – Lärande om utveckling i Botnia-Atlantica är ett samarbete där Europeiska regionala utvecklingsfonden tillsammans med myndigheter och universitet satsar 19 miljoner kronor på forskning om regional utveckling i Västerbottens län i Sverige, Österbottens län i Finland och Nordlands län i Norge. Projektledare och samordnare är professor Ulf Wiberg vid Umeå universitet.

Arctic Future är ett MISTRA-finansierat projekt om turismnäringens roll för regional utveckling i arktiska Sverige och regioner i Kanada och Ryssland. Cirka fem svenska forskare deltar.

www.geoekhist.umu.se

LÄROSÄTEN MED FORSKNING INOM BESÖKSNÄRINGEN

Andra miljöer

Högskolan i Borås

Institutionen Handels- och IT-högskolan

Forskningsprojekt inom handel och it, vissa har koppling till besöksnäringen.

www.hb.se/Handels--och-IT-hogskolan/Forskning/Handel-och-IT/

Internationella handelshögskolan, Jönköping, JIBS

Vid Internationella handelshögskolan, Jönköping bedrivs forskning genom center och institut inom bland annat företagsekonomi, nationalekonomi och statistik.

hj.se/jibs/forskning/forskningscenter-och-institut.html

Linköpings universitet

Tema Q – kultur och samhälle

Tema Q har tre forskningsinriktningar som studerar olika aspekter av kulturens roll i samhället: Kulturhistoria, historiebruk och modernisering, Kulturens ekonomi och politik och Kulturalisering, mediering och representation.

www.isak.liu.se/temaq?l=sv

ISAK, Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur

Vid ISAK finns utbildning inom turism. SweCult (Swedish Cultural Policy Observatory) är en centrumbildning vid Linköpings universitet, förlagd vid ISAK, där det bedrivs forskning inom det kulturpolitiska fältet.

www.isak.liu.se/turism?l=sv

Under ISAK finns också CKS, Centrum för kommunstrategiska studier som har viss forskning som tangerar besöksnäringen.

www.isak.liu.se/cks?l=sv

Linnéuniversitetet

Institutionen för organisation och entreprenörskap

Vid institutionen pågår forskning inom turismvetenskap med fokus på hållbarhetsaspekter.

lnu.se/forskning/forskningsomraden/ekonomi/turismvetenskap

Där finns också en kompetensgrupp med forskare som representerar olika ämnen (företagsekonomi, turismvetenskap, etnologi och sociologi) med olika inriktningar som ledarskap, organisation, projektledning, turism och hälsa.

lnu.se/forskargrupper/ledning-och-organisering-i-spanningsfalt-och-allianser-losa/forskningsprojekt

Luleå tekniska universitet

Institutionen för konst, kommunikation och lärande, Luleå, Piteå och Skellefteå

Institutionen innefattar bland annat Musikhögskolan och Teaterhögskolan. Den har tre avdelningar där Avdelningen för medier, ljudteknik, upplevelseproduktion och teater har viss forskning med koppling till besöksnäringen.

www.ltu.se/org/kkl/Avdelningar/Medier-ljudteknik-och-upplevelseproduktion

Institutionen medverkar i projektet "BART Public-Private Partnership in Barents Tourism", som omfattar tolv partner från Norge, Sverige, Finland och Ryssland inom Barentsregionen. Syftet med projektet är att bidra till den regionala och ekonomiska utvecklingen inom Barents genom att förstärka offentlig och privat samverkan inom turismutveckling i området.

www.barentsinfo.org/barentstourism

Vid Centrum för distansöverbryggande teknik (CDT) har man arbetat med TOUREG – en strategisk plattform för att utveckla konkurrenskraftig turism.

www.ltu.se/centres/cdt/Projekt/Genomforda-projekt/TOUREG-1.107886

Umeå universitet

Restauranghögskolan

Vid Restauranghögskolan pågår en uppbyggnad av en forskningsmiljö med en mångdisciplinär ansats kring måltids- och restaurangvetenskap.

www.rh.umu.se

Uppsala universitet

På universitetet finns en profil inom historia, konst, kultur och kulturarv. Vid Kulturgeografiska Institutionen finns forskning om bland annat kulturella och kreativa näringar, ekonomisk geografi och om regioner.

I juli 2013 införlivades Högskolan på Gotland i universitetet. Forskargrupper inom universitetet har som avsikt att utveckla forskningen inom besöksnäringen. Det finns också planer på att förlägga en turismutbildning vid Campus Gotland.

www.kultgeog.uu.se/forskning/

Örebro universitet

Restaurang- och hotellhögskolan, Campus Grythyttan

Forskningen inom ämnet Måltidskunskap är tvärvetenskaplig och vilar på en kunskapsbas av vetenskap, hantverk och estetiskt gestaltande. Högskolans vetenskapliga ansats är samhällsvetenskaplig/humanistisk och har inslag av naturvetenskap i skapandet av professionellt framtagna måltider och vistelser med värdeskapsperspektiv. Forskningen omfattar tre integrerade områden: Måltiden som upplevelse och estetisk gestaltning, Måltiden i samhällsrummet och Måltiden för hälsa, säkerhet och hållbarhet. I samarbete med andra vetenskapliga inriktningar läggs också andra bredare eller fördjupande perspektiv. Vid institutionen finns åtta forskare. Nio avhandlingar inom måltidskunskap/culinary arts and meal science har

lagts fram samt ytterligare två i samarbete med andra institutioner (KTH och Örebro Studies in Medicin).

www.oru.se/Institutioner/Restaurang-och-hotellhogskolan/Forskning/

Nätverk

NORTHORS

Nordic Society for Tourism and Hospitality Research är ett nätverk för nordiska forskare inom turism. Nätverket arrangerar en konferens årligen, "Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research", med 100–200 deltagare. I styrelsen på nio personer ingår representanter från universitet och högskolor i Sverige, Norge, Danmark, Finland, Island samt redaktörer från skandinaviska journaler.

www.northors.aau.dk/index.html

3/FORSKNINGSPROJEKT

I tabellerna listas större pågående projekt vid de större forskningsmiljöerna. Där inget annat anges är datauppgifterna verifierade av lärosätet. Lärosätena är uppräknade i bokstavsordning.

Göteborgs universitet, Handelshögskolan, Centrum för turism

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
EVINN: Evenemangsinnovation	Interreg	2 000 000	700 000
Extraordinary experiences and packaging ⁷	The Norwegian Research Council, University of Nordland, Norway		200 000
Hållbar turism, fyra doktorander från Tanzania	SIDA		1 000 000
Kultur, ekonomi och kulturturism	Adlerbertska forskningsstiftelsen		300 000
Maritim turism	Göteborgs universitet/Västra Götalandsregionen	4 000 000	1 000 000
Mass tourism and sustainable development in impoverished settings	CFT & partners		700 000
Platsmarknadsföring, design och ekoturism	Mistra Urban Futures och CFT	4 000 000	2 000 000
Stakeholders understanding of sustainable tourism and their implementation strategies	Centre for Globalization and Development, GU och CFT		
Triple impact	Göteborg & Co, CFT	400 000	400 000
Summa			6 300 000

Doktorandprojekt pågående under 2013⁸

1. A study on tourists' consumption of food experience, 2. Debatten om könsfördelning i den svenska festivalkontexten, 3. Participatory design in place branding (Mistra futures och CFT), 4. Samarbeten i hotell- och restaurangbranschen.

Vid Göteborgs universitet, Institutionen för globala studier finns också forskare inom området turism.

⁷ Ingår i ett större projekt i Norge på 50 miljoner NKR. Siffran avser en forskare som deltar på cirka 20 procent.

⁸ Uppgifterna är hämtade från hemsidan.

Högskolan i Borås, Institutionen Handels- och IT-högskolan

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
När blir maten värd en resa? En studie om kulinarisk turism	BFUF	1 600 000	800 000
Summa			800 000

Högskolan Dalarna

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Cluster initiative as a destination development tool	Regionala strukturfonder 2007– 2013, VINNOVA		
Commercialization, professionalization and sponsorship in sport organization	Interna forskningsmedel		
Creating tourist experiences by interpreting places using digital guides	Interna forskningsmedel		
Development of Swedish tourism public policy 1930– 2010	Interna forskningsmedel		
Does the competition state undermine the long-term sustainability of rural tourism? – The case of Sweden	Interna forskningsmedel		
From resource Hinterland to global pleasure periphery?	MISTRA	2 700 000	900 000
Gender and entrepreneurship in farm tourism	MISTRA, Stiftelsen svensk Landsbygds- forskning	2 000 000	666 000
Processes of representation in indigenous tourism development	Formas ⁹	4 000 000	1 333 333
Samlokalisering av flygplats och gränshandel i Sälen	Länsstyrelsen	180 000	
Summa			2 899 333

Doktorandprojekt pågående under 2013

1. Young adults in mountain tourism communities (Interreg, Formas, interna medel), 2. Attractive and vulnerable tourism destinations (Interreg, interna medel).

⁹ Hälften av medlen har gått till Umeå universitet.

Internationella Handelshögskolan, Jönköping

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Framgångsfaktorer för besöksnäringsskuster	BFUF	1 700 000	850 000
Summa			850 000

Karlstads universitet, Cerut

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Basanslag ¹⁰	Region Värmland ¹¹		1 400 000
Cultural planning	Karlstads Bostads AB, Wettergrenstiftelsen		150 000
Entré Coop II – kooperativ innovationskraft	Companion Mitt, Värmlands-kooperativen		240 000
EU 2020 – gränsindex och gränsanalyser	Interreg Sverige och Norge		215 000
Hockeyalliansen	Färjestad BK		35 000
På lika villkor	Studieförbundet Vuxenskolan		82 000
Samhälls-entreprenör-verksamhet – politikens osynliga hand	Länsstyrelsen		310 000
	Cerut		350 000
Summa			2 782 000

Karlstads universitet, övrigt

Storslagen fjällmiljö ¹²	Naturvårdsverket
-------------------------------------	------------------

Linköpings universitet

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Det turistiska fältet och dess aktörer (Turismprogrammet) ¹³			0
Guiderna och kulturarvssektorn (ISAK)	Riksantikvarieämbetet	2 600 000	875 000
Summa			875 000

¹⁰ Cerut finansieras av Interreg, kommuner och ekonomiska föreningar.

¹¹ Hälften av medlen har gått till Umeå universitet.

¹² Forskningsprojekt med tio delprojekt med forskare från sex svenska universitet om ekologisk, ekologisk och social/kulturell hållbarhet. En forskare 30 procent av heltid under tre år på Karlstads universitet. Finansieras av Naturvårdsverket.

¹³ Bok på Studentlitteratur, elva medverkande forskare. Ingen förhandsfinansiering.

Luleå tekniska universitet

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Foresight approach to tourism product development	Finansierat i Finland		50 000
Public-private partnership in Barents region (BART) ¹⁴			100 000
Triangulation of guide – tourist environment interactions in the Polar Regions	Universitet i Holland och Canada		180 000
TOUREG – plattform för konkurrenskraftig turism			
Summa			330 000

Lunds universitet, Institutionen för Service Management

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
EuroScreen	Interreg, IVC	1 376 000	509 000
Festivaler och sociala media	NEMO	200 000	100 000
Nyckelindikatorer för turismelasticitet	BFUF	1 200 000	600 000
Sustainable food systems	Kampradstiftelsen via Linnéuniversitetet	257 000	257 000
Turism och hästgårdar	Stiftelsen Hästforskning	2 092 000	0
Summa		5 125 000	1 466 000

¹⁴ Total finansiering för LTU, som är svensk partner, är 123 644 Euro, varav 61 822 är EU-finansierat via Kolarctic ENPI CBC-programme 2007–2013. Total budget för BART är 921 523 Euro för fyra medverkande länder.

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Beyond conflict	Naturvårdsverket	2 500 000	315 000
Evenemangskompassen	VINNOVA, Östersunds kommun	3 086 000	752 000
Ex-track	KK-stiftelsen,	4 856 400 ¹⁵	
	Parks & Resorts, Kolmården, Gröna Lund, Adeprimo	4 043 600	
Fjälltrender	Naturvårdsverket	5 700 000	612 000
Friluftsliv i förändring	Naturvårdsverket	17 100 000 ¹⁶	985 000
ICT Toolbox	Nordic Innovation	208 000	208 000
Kunskapsbaserad turismutveckling Delprojekt: trender, populärkulturism, evenemang, naturturism och arbetsmarknad	EU Regionala Strukturfonden	6 000 000	3 275 000
Kunskapsdestination Åre	KK-stiftelsen	3 440 000	1 128 000
	Skistar, Holiday Club, Åre Destination AB	3 400 000	
Kunskapsnod friluftsliv	VINNOVA, Naturvårdsverket	1 129 000	60 000
Laddinfrastruktur, el-bil ¹⁷	Energimyndigheten	3 463 000	53 000
Lokal nytta av vindkraft ¹⁸	Energimyndigheten	956 000	299 000
Statistik och analys inom turism	Östersunds kommun, Regionförbundet	1 345 000	336 000
Professur i turism/naturturism	Svea Skog	8 615 000	1 517 000
Summa			9 540 000

Avhandlingsprojekt pågående på ETOUR under 2013

1. Utbud av naturturism i Sverige, 2. Friluftsliv och miljöengagemang, 3. A value co-creation perspective on the customer-based brand equity model for tourism destinations, 4. Evenemangsupplevelser och evenemangsdesign, 5. Customer engagement in hotel markets: knowledge co-creation through social media, 6. Local development through tourism, sustainable tourism and social sustainability, place and identity, 7. Kluster, governance och turismutveckling, 8. Naturturism och friluftsliv i kust- och fjälllandskap, konflikter vid mark och vattenanvändning, besökares attityder, tystnad/buller/ljudlandskap, zonerings som verktyg för planering och förvaltning samt 9. Arbetstagares syn på och upplevelse av arbetsvillkor och arbete i säsongsberoende turistföretag – med fokus på arbetsmotivation och arbetstillfredsställelse.

¹⁵ Startar 2014.

¹⁶ Finansiering för forskning hos partneruniversitet ingår.

^{17, 18} Projektet har med turism som en viktig aspekt.

Umeå universitet

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Back in time – The revival of mining and its impacts on endogenous regional development	Vetenskapsrådet		1 000 000
Formas, VR och FAS om den samiska urbefolkningen	Formas, 2013–2016	5 250 000	1 312 000
From resource Hinterland to global pleasure periphery? Assessing the role of tourism for sustainable development in arctic communities	Mistra		2 000 000
Knowledge landscapes in Swedish tourism	Interreg, interna medel		500 000
Mobilisering av landsbygden (Mobilising the rural: post-productivism and the new economy)	Formas, 2011–2015	5 000 000 ¹⁹	1 000 000
Summa			5 812 000

Örebro universitet, Campus Grythyttan, Restaurang- och hotellhögskolan

Projekt	Finansiär	Totalt	2013
Måltidsföretagare – från kalaskokerskor till gourmetkrögare	BFUF	1 000 000	500 000
The role of food and gastronomy for a sustainable landscape heritage	Riksantikvarieämbetet	810 000	272 000
Summa			772 000

Doktorandprojekt under 2013: Mat och dryck (120 000 kronor) och Medveten måltid (115 000 kronor), båda fakultetsfinansierade.

Övriga lärosäten

Linnéuniversitetet

Vid universitetet finns forskning i turismvetenskap. På hemsidan redovisas inga specifika projekt.

¹⁹ Hela projektet omfattar cirka 15 miljoner kronor, en tredjedel går till forskning om regional utveckling i gles- och landsbygd.

Summa forskningsfinansiering 2013

När man räknar ihop de uppgifter vi fått från universitet och högskolor blir summan av forskningsfinansieringen för 2013 enligt nedan.²⁰

Göteborgs universitet, Handelshögskolan, Centrum för turism	6 300 000
HUI Research AB ²¹	750 000
Högskolan i Borås, Institutionen Handels- och IT-högskolan	800 000
Högskolan Dalarna	2 899 000
Internationella Handelshögskolan, Jönköping	850 000
Karlstads universitet, Cerut	2 782 000
Linköpings universitet	875 000
Luleå tekniska universitet	330 000
Lunds universitet, Institutionen för Service Management	1 466 000
Mittuniversitetet, ETOUR	9 540 000
Umeå universitet	5 812 000
Örebro universitet, Restaurang- och hotellhögskolan	772 000
Summa	33 176 000 ²²

²⁰ I sammanställningen är inte alla Interreg- och EU-medel medtagna.

²¹ HUI Research AB är projektägare, forskarna är knutna till Högskolan Dalarna och Örebro universitet.

²² Siffrorna är avrundade till närmaste tusental.

Antal projekt

Det pågick drygt 50 enskilda forskningsprojekt av olika storlek och karaktär under 2013. Flera av dem löper under flera år.

Några av de större²³ var:

- Göteborgs universitet, Handelshögskolan, Centrum för turism
Hållbar turism (SIDA)
Maritim turism (Göteborgs universitet och Västra Götalandsregionen)
Platsmarknadsföring, design och ekoturism (Mistra)
- Högskolan Dalarna
Processes of representation in indigenous tourism development (Formas)
- Mittuniversitetet, ETOUR
Kunskapsbaserad turismutveckling (Regionala strukturfonden)
Kunskapsdestination Åre (KK-stiftelsen m.fl.)
- Umeå universitet
Back in time – The revival of mining and its impacts on endogenous regional development (Vetenskapsrådet)
From resource hinterland to global pleasure periphery? (Mistra)
Mobilisering av landsbygden, om samiska urbefolkningen (Formas)

²³ 1 000 000 kronor eller mer under pågående period (2113).

4/FORSKNINGSFINANSIÄRER

Vi har gjort sökningar i projektdatabaser hos de större forskningsfinansiärerna Formas, Forte (tidigare FAS), Mistra, Vetenskapsrådet och VINNOVA.

KK-stiftelsen, Riksbankens jubileumsfond och SSF (Stiftelsen för strategisk forskning) har kontaktats muntligen.

BFUFs projekt 2013 har lagts till.

När projekten löper över flera år, till exempel 2013–2014, och summan inte är uppdelad årsvis, har den delats med två om det inte tydligt framgår att projektet löper under enbart ett år.

Sökning i databaser

BFUF

Projekten redovisas i tabellen.

Formas

Projekten redovisas i tabellen. Förteckningen är kompletterad med lärosätenas information.

Forte

Inga träffar. Ett par träffar på projekt som handlar om svenska pensionärers migration till Spanien (sökord: turism), arbetsmigration, fack och arbetsgivare (sökord: hotell, destination).

KK-stiftelsen

Projekten redovisas i tabellen.

Mistra

Projekten redovisas i tabellen. Förteckningen är kompletterad med lärosätenas information.

Riksbankens jubileumsfond

Möjligen ett relevant projekt: Allt inkluderat – besöksnäringen ur ett genusperspektiv (Södertörns högskola). Är inte med i tabellen.

Stiftelsen för strategisk forskning

Ingen finansiering inom området.

Vetenskapsrådet

Inga träffar. Uppgiften kommer från lärosätet.

VINNOVA

Projekten redovisas i tabellen.

VINNOVAs utvecklingsprojekt och finansiering av forsknings- och innovations-agendor är inte inkluderade eftersom de inte är forskningsprojekt:

- Forsknings- och innovationsagendor för besöksnäringen och rese- och turistnäringen, BFUF och RTS
- Smart city events, IMCG Sweden AB, 800 000 kronor
- Genuslabbet – metoder för genusmedveten produkt- och processinnovation i restaurangbranschen, Restaurangakademin AB, 600 000 kronor

Större forskningsfinansiärer

Finansiär	Projekt	Lärosäte	Totalt	2013
BFUF	Besöksnäringens snabbväxare	HUI Research/Högskolan Dalarna/Örebro universitet	1 500 000	750 000
	Framgångsfaktorer för besöksnäringens kluster	Internationella Handelshögskolan, Jönköping	1 700 000	850 000
	Måltidsföretagare – från kalaskokerskor till gourmetkrögare	Örebro universitet, Hotell- och restauranghögskolan	1 000 000	500 000
	När blir maten värd en resa? En studie om kulinarisk turism	Högskolan i Borås, Institutionen Handels- och IT-högskolan	1 600 000	800 000
	Nyckelindikatorer för turismelasticitet	Lunds universitet, Service Management	1 200 000	600 000
Summa				3 500 000
Formas	Representation av urbefolkning i turism. Fallstudier från rennäringsområden i norra Sverige och nordvästra Ryssland.	Umeå universitet	5 250 000	1 008 000
	Mobilisering av landsbygden	Umeå universitet		1 000 000
	Processes of representation in indigenous tourism development	Högskolan Dalarna	4 000 000	1 300 000
	Formas, VR och FAS om den samiska urbefolkningen	Umeå universitet	5 250 000	1 312 000
	Summa			3 720 000
KK-stiftelsen	Kunskapsdestinationen Åre – kundinformationsbaserat destinationsledningssystem	Mittuniversitetet	3 440 000	1 145 000
	Ex-Track – spårning av och förståelse för besökarens upplevelser ²⁴	Mittuniversitetet	4 856 400	
Summa				1 145 000

²⁴ Påbörjas under 2014, löper under tre år.

Mistra	From resource hinterland to global pleasure periphery?	Högskolan Dalarna	2 700 000	900 000
	From resource hinterland to global pleasure periphery?	Umeå universitet		2 000 000
	Gender and entrepreneurship in farm tourism	Högskolan Dalarna	2 000 000	666 000
	Mistra arctic futures ²⁵	Umeå universitet	38 000 000	
	Platsmarknadsföring, design och ekoturism	Göteborgs universitet, Handelshögskolan	4 000 000	2 000 000
Summa				5 560 000
Vetenskapsrådet	Back in time – The revival of mining and its impacts on endogenous regional development			1 000 000
Summa				1 000 000
VINNOVA	Evenemangskompassen	Mittuniv./ETOUR ²⁶	3 086 000	752 000
	Kunskapsnod – friluftsliv	Mittuniv./ETOUR ²⁷		
	Peak Innovation II	Mittuniversitetet	12 000 000	3 000 000
	Peak Innovation II, komplettering	Mittuniversitetet	5 000 000	1 833 000
	Skånes livsmedelsakademi ²⁸		14 000 000	
Summa				5 585 000
Totalt				21 416 000

Övriga finansiärer

Det finns forskningsmedel även från andra finansiärer. Vi har hittat finansiärerna och beloppen vid sökningarna i universitetens och högskolornas databaser. Vissa av siffrorna har lämnats av lärosätena.

Sammanställningen nedan är inte helt komplett. För att få den mer rättvisande skulle den behöva kompletteras med EU- och Interreg-medel och andra eventuella regionala forskningsmedel. Det skulle kräva en stor insats, vi har gjort bedömningen att det är alltför omfattande inom ramen för denna kartläggning.

Energimyndigheten finansierar två mindre projekt vid ETOUR, de är ej med i förteckningen nedan.

²⁵ Mistras totala finansiering för projektet är 38 miljoner kronor under 2011–2103. Projektet innehåller flera delprojekt, varav ett är Från ekonomiskt bakland till global nöjesperiferi? vid Umeå universitet, Kulturgeografiska Institutionen. Alla delprojekt berör inte besöksnäringen.

²⁶ Uppgift från ETOUR, saknas i VINNOVAs projektdatabas. Medfinansier Östersunds kommun.

²⁷ Uppgift från ETOUR, saknas i VINNOVAs projektdatabas. Medfinansier Naturvårdsverket.

²⁸ Projekt Skåne food innovation network, 2013–2015 omfattar totalt 14 000 000 kronor.

Skåne livsmedelsakademi är ett livsmedelskluster där universitet, högskolor, Länsstyrelsen, kommuner och företag i Skåneregionen medverkar.

Finansiär	Projekt	Lärosäte	Totalt	2013
EU, regionala strukturfonden	Kunskapsbaserad turismutveckling (fem delprojekt)	Mittuniv./ETOUR	6 000 000	3 275 000
EU, regionala utvecklingsfonden	LUBAT – utveckling i Botnia-Atlantica	Umeå universitet ²⁹	19 000 000	
Nordic Innovation	ICT Toolbox	Mittuniv./ETOUR	208 000	208 000
Naturvårdsverket ³⁰	Beyond conflict	Mittuniv./ETOUR	2 500 000	315 000
	Fjälltrender	Mittuniv./ETOUR	5 700 000	612 000
	Friluftsliv i förändring	Mittuniv./ETOUR	17 100 000	985 000
	Storslagen fjällmiljö	Mittuniv./ETOUR m.fl.	26 000 000	
Riksantikvarie-ämbetet³¹	Guiderna och kulturarvssektorn (ISAK)	Linköpings universitet	2 600 000	875 000
	The role of food and gastronomy for a sustainable landscape heritage	Örebro universitet, Campus Grythyttan	810 000	272 000
Svea skog	Professur i turism/naturturism	Mittuniv./ETOUR	8 615 000	1 517 000
Östersunds kommun, Regionförbundet	Statistik och analys inom turism	Mittuniv./ETOUR		
Summa				8 059 000

Tillväxtverket

Tillväxtverket är den myndighet som ansvarar för turistfrågor. Det innebär ansvar för kunskaps- och kvalitetsutveckling samt samverkan och samordning inom turism. Tillväxtverket ansvarar också för den officiella statistiken inom turismområdet, med utgångspunkt från inkvarteringsstatistiken. Ett av verkets regeringsuppdrag är att göra extra insatser för att stärka och utveckla internationellt konkurrenskraftiga och hållbara turistdestinationer. Fem destinationer har valts ut: Bohuslän, Kiruna, Stockholms skärgård, Vimmerby och Åre. Satsningen är totalt på 60 miljoner kronor under 2012–2014. Projektet genomförs i samarbete med VisitSweden. Kunskap, metoder och verktyg som tas fram ska göras tillgängliga för företag och destinationer i hela landet.

Tillväxtverket ska enligt sitt regleringsbrev för 2014 även rapportera till Näringsdepartementet vilka insatser som har genomförts inom turism i alla delar av landet och bedöma resultatet av dessa.

²⁹ Oklart hur stor del av forskningen som berör besöksnäringen.

³⁰ Informationen kommer från ETOUR.

³¹ Uppgifterna kommer från lärosätena.

Tillväxtverket stödjer med nationella medel följande utvecklingsprojekt (2013):

- Hotellklassificering – säkerställande av långsiktighet, revidering och utveckling, Svensk Klassificering A, cirka 0,6 miljoner kronor (2013-14)
- Bättre gästupplevelser och hållbar utveckling, Swedish Welcome AB, 6 miljoner kronor
- Hållbar besöksnäring, Västsvenska turistrådet AB, cirka 5 miljoner kronor
- Revidering av strategi för besöksnäringen, Svensk Turism AB, cirka 400 000 kronor (2013-14)
- Solanderleden berättar, Piteå Presenterar AB, 300 000 kronor
- Projekt hos Svensk Camping i samarbete med Jordbruksverket, 300 000 kronor
- Projekt hos Ekoturismföreningen i samarbete med Jordbruksverket, 300 000 kronor

Tillväxtverkets projekt har definierats som utvecklings- och inte forskningsprojekt och är därför inte med i sammanställningen.

www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/flerochvaxandeforetag/besoksnaring/hallbardestinationsutveckling.4.6a7dfe9a134cd71cae180008518.html

Stiftelsen för kunskapsfrämjande inom turism

Stiftelsens syfte är att främja utvecklingen av kunskap inom svensk turism.

Tillväxtverket är huvudman och utser styrelsen. Administration och förvaltning av stiftelsen hanteras av Tillväxtverket och Kammarkollegiet. Stiftelsen delar ut Stora turismpriset varje höst.

www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/flerochvaxandeforetag/besoksnaring/stiftelsenforkunskapsframjandeinomturism.4.21099e4211fdb8c87b800016824.html

5/FORSKNING I DATABASES

Som en del i kartläggningen har vi gjort sökningar efter forskningsprojekt och publikationer i DIVA (Digitala vetenskapliga arkivet) och SwePub och efter avhandlingar i avhandlingar.se. I tabellerna framgår vilka universitet och högskolor som har publiceringar i databaserna på specifika sökord. Lärosätena räknas upp i bokstavsordning.

DIVA

DIVA, Digitala vetenskapliga arkivet, är ett publiceringssystem för forskningspublikationer och studentuppsatser producerade vid 34 av Sveriges lärosäten. I DIVA har det varit möjligt att dela upp sökningen i forskningspublikationer respektive studentuppsatser.

Följande högskolor och universitet ingår i databasen:

Högskolorna i Dalarna, Gotland, Halmstad, Gävle, Skövde, Jönköping, Kristianstad, Väst, Mälardalen, Södertörn; universiteten Karlstad, Linköping, Linné, Mitt, Stockholm, Örebro, Umeå, Uppsala, GIH, Handelshögskolan Stockholm och KTH.

I databasen ingår inte: Högskolan i Borås, Malmö, Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Chalmers och Blekinge Tekniska Högskola.

SwePub

SwePub är en databas för avhandlingar, artiklar, konferensbidrag som publiceras vid ett trettiootal svenska lärosäten. I SwePub har det inte varit möjligt att särskilja studentuppsatser.

Följande högskolor och universitet ingår i databasen:

Högskolorna i Borås, Dalarna, Halmstad, Gävle, Skövde, Jönköping, Kristianstad, Väst, Malmö, Mälardalen, Södertörn; universiteten Göteborg, Karlstad, Linköping, Linné, Luleå tekniska, Lund, Mitt, Stockholm, Örebro, Umeå, Uppsala, samt Chalmers, Blekinge Tekniska Högskola, GIH och KTH.

I databasen ingår inte: Högskolan på Gotland och Handelshögskolan i Stockholm.

I vissa fall kan resultatet för ett och samma lärosäte vara olika i databaserna. Det kan bero på att lärosätena själva i hög utsträckning påverkar vilka projekt som är med i databaserna eftersom de står för underlaget och håller informationen uppdaterad.

Sammanställning DIVA och SwePub

Sökord ³²	DIVA publikationer	DIVA studentuppsatser	SwePub samtliga
Besöksnäring	1	2	2
Destinationsutv.	8	2	3
Hospitality	72	88	15
Hotell	0	19	2
Måltid	6	8	2 (10) ³³
Måltidsupplevelse	0	1	0
Restaurang	49	71	47
Turism	124	134	158

DIVA och SwePub efter lärosäte

Lärosäte	DIVA turism	DIVA tourism	SwePub turism	SwePub tourism
Göteborgs universitet			16³⁴	23
Högskolan Dalarna	6	13	3	36
Högskolan i Halmstad		2		1
Högskolan i Borås			1	
Högskolan Väst		2		5
Karlstad universitet	1	2	2	2
KTH		1		
Linköpings universitet	3	4	4	3
Linnéuniversitetet	1	27	1	23
Luleå tekniska universitet				3
Lunds universitet			2	21
Mittuniversitetet		34	1	21
Mälardalens högskola		2		
Stockholms universitet		4		6
Södertörns högskola		6		3
Umeå universitet	1	18	2	17
Uppsala universitet	2	1	4	3

³² Resultatet av sökning på orden som använts i övrigt i kartläggningen: destination, besök, konsumtion, consumption, mat, food, upplevelse, experience och attraction har inte kunnat användas på grund av att de genererar alltför många irrelevanta träffar.

³³ Tio träffar varav två relevanta.

³⁴ De feta siffrorna visar de tre lärosätena med flest publikationer.

Lärosäte	DIVA hospitality	DIVA restaurang	SwePub hospitality	SwePub restaurang
Högskolan Dalarna	2			
Göteborgs universitet			2	
Linnéuniversitetet	5		3	
Lunds universitet			2	
Mälardalens högskola	2			
Umeå universitet	5		1	
Örebro universitet	49	49	1	47

Sammanställning avhandlingar.se

Databasen avhandlingar.se innehåller svenska forskares doktorsavhandlingar och licentiatavhandlingar. Sökningarna omfattade avhandlingar från 1994–2013.

Sökord: **turism, tourism, turist**

Lärosäte	Antal avhandlingar
Blekinge Tekniska Högskola	3
Göteborgs universitet	11 ^{35, 36}
Handelshögskolan Göteborgs universitet	3
Högskolan Dalarna	1
Karlstads universitet	8
Linköpings universitet	1
Luleå tekniska universitet	3
Lunds universitet	10
Mittuniversitetet	12 ³⁷
Stockholms universitet	1
Umeå universitet	11
Uppsala universitet	5

Sökord: **hospitality**

Lärosäte	Antal avhandlingar
Göteborgs universitet	2
Lunds universitet	1

Sökord: **hotell**

Lärosäte	Antal avhandlingar
Högskolan Dalarna	1
Linköpings universitet	1
Lunds universitet	2

Sökord: **måltid**

Lärosäte	Antal avhandlingar
Örebro universitet	13

³⁵ Tre av avhandlingarna har ytterligare ett universitet/en högskola som ansvarigt lärosäte.

³⁶ I denna siffra kan ev. ingå avhandlingar från Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.

³⁷ Två av avhandlingarna har Umeå universitet som medansvarigt lärosäte.

6/UTBILDNINGAR

Ämnet kulturgeografi finns vid i stort sett samtliga universitet och högskolor. Här listas utbildningar inom service management, event, turism, resor samt inom kost, restaurang, storhushåll samt utbildningar inom kulturgeografi med koppling till turism.³⁸

Göteborgs universitet

Kurser i: kulturgeografi med inriktning mot turism, evenemang som turismgenerator, regionala studier i turism, ekoturism och marknadsföring, ledarskap i storhushåll och restaurang

Högskolan Dalarna

International tourism management, 3 år och magisterprogram i destinationsutveckling

Kurser i: evenemangsturism, event management, hållbar destinationsutveckling, kulturellt medvetande inom turism- och servicenärings, turism- och destinationsutveckling

Högskolan i Halmstad

Hållbar turismutveckling, 3 år

Högskolan Kristianstad

Gastronomiprogram mat- och måltidskunskap, 3 år

Karlstads universitet

Turismprogram, 3 år, service management, magister 1 år, master, 2 år

Kurser i: marknadsföra och kommunicera turism, destinationsutveckling, hållbara natur- och kulturresurser för turism, näringslivsutveckling och entreprenörskap, produktion och konsumtion av turism, turism och samhällsutveckling, turismens framtida hot och möjligheter, turismens lokala effekter i en globaliserad värld, turismupplevelser och innovation, turistiska trender, turismnäringens mönster i tid och rum

Linköpings universitet

Turism med inriktning mot kulturarv, naturmiljö och kandidatprogram, 3 år

Kurser i: turismanalys, turismens natur och kultur, turistiskt arbete

Linnéuniversitetet

Turismprogrammet och turismekonomprogrammet, båda 3 år, music & event management, 3 år, detaljhandel och service management, 3 år, ledarskap och säkerhet inom friluftsliv, 1 år

Kurser i: havskajak – ledarskap, projektledning musik och event, juridik med inriktning turism, turismvetenskap

Luleå tekniska universitet

Upplevelseproduktion, 3 år

Lunds universitet

Service management, tourism management, hotel & restaurant management, kandidat 3 år, service management, service management tourism, master 2 år
Kurser i: GIS inom turism och rekreation

³⁸ Källa: studera.nu. Resultatet innehåller ej utbildningar inom nutrition, hemkunskap, kost/näring/hälsa eller liknande. Sökord: turism, tourism, event, service management.

Mittuniversitetet

Turism och destinationsutveckling, 3 år, turismvetenskap, magister, 2 år, outdoor and adventure management, 2 år

Kurser i: hållbar natur- och kulturturism, destinationsutveckling och hållbarhet, entreprenörskap och företagande inom turism, turismens drivkrafter och omvärld, turismens pris, turismens forskningsområden, turism i dag

Mälardalens högskola

Kurser i: eventmarknadsföring

Södertörns högskola

Turismprogram, 3 år, masterprogram tourism studies

Kurser i: turismvetenskap, event and project management, hospitality management, modern tourism, tourism management, tourism operations, tourism revenue management and pricing, quality assurance in tourism destinations, dryckeskunskap, vinets utveckling och historia, ölets kultur och vetenskap

Umeå universitet

Turismprogram inriktning destinationsutveckling och turismplanering, 3 år, tourism, master, 2 år, civilekonomprogram med inriktning service management, 4 år, naturguidning, 2 år, program för museer och kulturarv, 3 år, magister museer och kulturarv, 3 år, gastronomiprogram i kreativ matlagning, 3 år samt i värdskap och kostvetarprogram, 3 år

Kurser i: kulturgeografi, destinationer, måltidsservice och dietik, tourism, turismkunskap, turismplanering, turism och geografi

Uppsala universitet

Kurser i: staden som dragningskraft

Örebro universitet

Måltidsekologprogrammet, kulinarisk kock och måltidskreatör, hotell och värdskap, sommelier och måltidskreatör, alla 3 år, fristående kurser/one year master

Kurser i: vetenskapliga teorier och metoder för måltidskunskap, världens vin och sprit, måltidskulturen i samhället, molekylär gastronomi, dryckeskunskap

STU – Sveriges turismutbildningar

Sveriges Turismutbildningar är en ideell förening för lärare och utbildare inom turism. Föreningen representerar samtliga utbildningsnivåer: gymnasium, folkhögskola, kvalificerade yrkesutbildningar och högskola/universitet.

www.stuturism.se

Utvärdering av turismutbildningar 2014

Universitetskanslersämbetet gör en kvalitetsutvärdering av landets utbildningar inom turismvetenskap/måltidskunskap under 2014. Ett av kriterierna för att ingå i ämbetets klassificering är att lärosätet gjort minst fem självständiga arbeten³⁹ under senaste året. I deras utvärdering ingår följande utbildningar:

Högskolan Dalarna, Turismvetenskap
Högskolan i Halmstad, Hållbar turismutveckling
Högskolan Kristianstad, Mat- och måltidskunskap
Karlstads universitet, Turismvetenskap
Linköpings universitet, Turism
Linnéuniversitetet, Turismvetenskap
Luleå tekniska universitet, Upplevelseproduktion
Lunds universitet, Service Management
Mittuniversitetet, Turismvetenskap
Södertörns högskola, Turismvetenskap
Umeå universitet, Måltids- och restaurangvetenskap
Örebro universitet, Måltidskunskap och värdskap

³⁹ Enligt examensordningen i Högskoleförordningen definieras självständigt arbete som: "För kandidatexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen."

7/FEM FORSKARRÖSTER

”Turism är ett utmärkt forskningsområde – när ska de större finansiärerna inse det?”

**Tommy D Andersson, Göteborgs universitet,
Handelshögskolan, Centrum för turism**

Tommy D Andersson är professor i marknadsföring vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet, Centrum för turism, forskar bland annat inom områdena turism- och evenemangsekonomi.

Hur står sig svensk evenemangsforskning i en internationell jämförelse?

– I dag räknas vi som en av de etablerade miljöerna i världen för evenemangsforskning. Vi startade 1984/1985, vilket var väldigt tidigt internationellt sett. Vi började med att studera ekonomiska effekter av de stora konserterna med Bob Dylan och Bruce Springsteen som arrangerades i Göteborg då. Det var ett led i att Göteborgs stad och regionen genom Göteborg & Co bestämde sig att satsa stort på Göteborg som evenemangsstad. Stödet från dem har varit avgörande. Deras moraliska stöd och efterfrågan på vår forskning har haft betydelse för vår framgång.

Hur har ni kunnat finansiera forskning under så lång tid?

– Vi har tursamt nog haft finansiering hela tiden, men inte från de större forskningsråden. Vi har aldrig fått något stort miljonprojekt. I dag får Centrum för turism forskningsmedel från näringslivet för hela centrat som sedan fördelas av styrelsen mellan våra projekt.

Långsiktighet ger tid åt forskning

Saknas det offentliga pengar till forskningsområdet?

– Ja, det tycker jag absolut. Som forskare har man ju en fast lön som bygger på att man ska undervisa. Drar man inte in egna forskningsmedel måste man ägna större delen av sin tid åt undervisning, vilket i sig påverkar hur mycket tid man kan ägna åt sin forskning. Forskningsarbetet underlättas om man har långsiktighet och vet att man har finansiering över tid. Doktorandforskningen är väldigt viktig även för turismforskningen och den är helt beroende av bidrag eftersom doktoranderna ju inte får undervisa.

Forskning i världsklass med rätt stöd

– Om vi hade haft ordentligt stöd från forskningsfinansiärer hade vi säkert varit dubbelt så stora i dag, med massor av doktorander som gjort avtryck i världen. Jag tror helt säkert att vi skulle ha betraktats som en toppinstitution i världen om vi hade haft större ekonomiskt stöd.

Varifrån skulle det stödet komma?

– Jag väntar fortfarande på att de stora finansiärerna VINNOVA, Riksbankens jubileumsfond med flera ska inse att turism och evenemang är alldeles utmärkta och intressanta forskningsområden ur många aspekter. Evenemang som studieobjekt lämpar sig väldigt väl för till exempel organisations-, marknadsförings- och redovisningsforskning. För 20 år sedan var det ingen idé att ens söka medel hos de

större finansiärerna, bara ordet turism var med i ansökan sorterades den bort. Det är lite bättre nu. Men det går väldigt trögt.

Nyttan tydlig för branschens aktörer

Finns det en koppling mellan er forskning och näringens lönsamhet?

– Ja, den är mycket tydlig, aktörerna i branschen menar att de har nytta av det vi gör. Vi har också haft tur med evenemangsforskningen, intresset för den har ökat i takt med att utbudet av evenemang har exploderat och konkurrensen hårdnat. Och jag tror att efterfrågan på upplevelser kommer att öka än mer när vi får mer och mer fritid som vi vill göra något meningsfullt av. Samtidigt är jag bekymrad över monopolsituation inom underhållningsindustrin generellt, den verkar myndigheterna inte bryr sig om. Jag menar att man ska skapa upplevelser på ett effektivt sätt, ju bättre effektivitet vi har på marknaderna och på produktionen av upplevelser desto mer och bättre upplevelser får vi alla. Det ger oss bättre livskvalitet.

“En attitydförändring inom forskningsfinansieringen är nödvändig”

Lotta Braunerhielm, Karlstads universitet

Lotta Braunerhielm är lektor i kulturgeografi och föreståndare för Centrum för forskning om regional utveckling (Cerut)

Svårt komma in i finansieringsruljansen

Hur finansierar ni er forskning?

– Forskningsmedlen inom besöksnäringen är begränsade, det är väldigt svårt att få ta del av dem. Man behöver lyckas med *en* bra, större ansökan för att komma in i ruljansen och för att få till en bra miljö med flera forskare. Utlysningar kopplade till besöksnäring är ju inte så frekventa som inom många andra områden. Det är lättare för oss att hitta regional finansiering, som Interreg- och EU-medel, än att få den från de större forskningsfinansiärerna. Vi har till exempel försökt med ansökningar till bland annat KK-stiftelsen, men det är svårt.

– Och ensamma klarar vi det inte. Jag tror det handlar om att arbeta över gränser och alliera sig med andra, både nationellt och internationellt. Vi jobbar hela tiden för att stärka våra nätverk och hitta nya samarbetsparter. Just nu gör vi till exempel en Interreg-ansökan med norska samarbetsparter. Och det är klart att det också handlar om att ha tid och resurser att satsa strategiskt.

Sverige inom forskningsfältet: – Ganska provinsiella

Hur står sig Sverige inom forskningsfältet?

– Min känsla är att vi är ganska provinsiella. Jag tror att vi generellt sett behöver blicka ut mer och samverka mer med andra länder. Turismvetenskap och forskning inom besöksnäring pågår ju inom många discipliner, vilket gör att det blir väldigt komplext. Som kulturgeograf konkurrerar man inom många forskningsfält som till exempel kulturgeografi, turism och regional utveckling. Och inom turismfältet finns forskare som är företagsekonomer, nationalekonomer, sociologer med flera. Det är svårt att ha helhetsgrepp om forskningsfältet för det är så många olika discipliner. Det gör det svårgripbart, vilket kan bidra till att försvaga synen på forskningen. Ett

bredare forskningsfält blir inte lika tydligt och lätt att kommunicera som ett som är smalare och mer precist.

Öka kunskapen hos forskningsfinansiärerna

– Jag tror det krävs en attitydförändring och ökad kunskap hos både forskningsfinansiärer och inom forskningsvärlden i stort. Det finns en enorm potential inom besöksnäringen, men det är ett problem att den inte ses som en bransch, om man tittar utifrån ett industri- eller näringslivsperspektiv. Vi behöver sprida kunskap om vad besöksnäringen är, hur stor den är både i omsättning och antal anställda och hur den bidrar till tillväxt.

Besöksnäringen rik på kunskapsinnovation

– Det klassiska perspektivet på innovation är att den främst sker inom områden som till exempel teknik och medicin. Inom besöksnäringen jobbar vi väldigt mycket med sociala innovationer inom området kunskapsinnovation. Det är betydligt svårare att finna finansiering till det. Jag tror att en faktor som också spelar in i forskningsfinansieringen är synen på serviceyrken kontra de inom industrin. Besöksnäringen handlar mycket om service, det är till stor del en kvinnlig bransch med många småföretag. Attitydförändringen behövs också till hur man ser på företagande och på olika branscher.

– Besöksnäringen lockar till sig både ny arbetskraft, nya företag och nya invånare. Ju fler besökare vi har desto mer kan vi marknadsföra landet, genom det stärka Sveriges position och svenskt näringsliv. Näringen bidrar i högsta grad till ökad tillväxt.

“Wow – kan man doktorera i det här?”

Inger M Jonsson, Örebro universitet

Inger M Jonsson är lektor vid Restaurang- och hotellhögskolan vid Örebro universitet. Miljön är tvärvetenskaplig och har måltiderna och värdskapet i centrum.

Hur ser forskningen ut hos er?

– Vi har byggt upp vår forskningsmiljö under en tioårsperiod, och den tiden har verkligen behövts, att bygga från grunden tar tid. Vi har fått in forskningen i vår vardag – i grundutbildningen – det har varit mycket viktigt för vår utveckling. I dag har vi studenter som redan i årskurs ett säger: “Wow, kan man doktorera i det här?” Jag tror att vi är på väg in i en ny fas där fler praktiker vill gå vidare till forskning, och den kommer att behöva stöd. Fyra av våra adjunkter, alla tidigare studenter, vill till exempel gå vidare mot forskarutbildning för att bli doktorer och kanske senare lektorer. Men finansieringen är ett problem. Hos oss forskar ingen på heltid utan alla undervisar samtidigt, då är det svårt att få tid till att skriva forskningsansökningar och söka medel.

Mellan stolarna hos finansiärer

Vilken typ av finansiering har ni behov av?

– Om man börjar på lägre nivå med våra doktorander så skulle små stipendier på 5 000–10 000 kr göra stor nytta, då kan de till exempel delta i konferenser. Tidigare

fanns viktiga medel via Gastronomiska Akademien, på upp till 100 000–150 000 kronor, och det kan vara otroligt bra när en forskarstuderande ska göra ett projekt. Ibland behövs inte miljonerna för att komma igång.

– För större forskningsprojekt är det mycket svårt med offentliga medel. Vi har sökt pengar hos till exempel Vetenskapsrådet, men där ramlar vi verkligen mellan stolarna. Forskning inom vårt område culinary arts hamnar ofta inom management, det är svårt att hitta andra relevanta områden hos finansiärerna. Och konkurrensen är hård. Vi kan inte mäta oss med till exempel nationalekonomer som har en annan forskningstradition och annan rutin och kunskap i att söka finansiering. När vi såg hur gruppen som skulle bedöma vår ansökan var sammansatt förstod vi att vi skulle få det svårt, ingen i den hade en aning om vårt forskningsområde.

– Kanske måste vi också rannsaka oss och se att vi har mycket gemensamt med turismutbildningar, som liksom vi är en del av besöksnäringen, och röra oss i de nätverken på ett bättre sätt. För oss skulle det vara väldigt intressant att delta i större forskningsprojekt och i samarbeten med andra forskningsenheter inom besöksnäringen.

Resa som intresserar omvärlden

Vad händer inom området internationellt?

– Det är svårt att få en tydlig överblick. Forskningsområdet måltid sorteras internationellt sett under ämnet culinary arts. I andra länder finns ämnet ofta inte på universitet utan på högskolor med praktisk inriktning. Vi ser att många av de privata skolorna i Europa är intresserade av att knyta sig till universitet för att kunna erbjuda högre utbildning, som master och PhD. Den resa vi har gjort är mycket intressant för omvärlden. Restaurang- och hotellhögskolan i Örebro har funnits på ett universitet sedan start och vi har haft forskning sedan 2000-talet. Området växer, nu kommer till exempel länderna i Asien starkt, de har börjat anordna utbildningar på universitetsnivå. Vetenskapliga konferenser arrangeras i större utsträckning nu och tidskrifterna där forskningsresultat publiceras blir fler.

Inifrånforskning som är viktig för branschen

Hur kan branschen ha nytta av forskningen?

– Om besöksnäringen ska uppnå sina framtida mål måste vi titta på hur man gör inuti verksamheterna. Vi behöver utveckla en ny slags forskning där vi ställer oss på golvet och studerar branschen inifrån. Vi vill göra forskning på det man faktiskt arbetar med inom restaurang och hotell. Forskarna hos oss är ofta praktiker i grunden, de kommer från arbeten och karriärer i branschen, här skulle vi kunna bidra på ett intressant sätt och göra stor nytta.

"Utan att satsa på forskning kan vi inte kalla oss basnäring"

Maria Lexhagen, ETOUR, Mittuniversitetet

Maria Lexhagen är universitetslektor, företagsekonom och turistvetare och chef för turismforskningscentrat ETOUR vid Mittuniversitetet.

En basnäring måste ha resurser

Behövs mer forskningsresurser till besöksnäringen?

– Ja. Vi kan inte säga att besöksnäringen är en basnäring och tillväxtbransch om vi inte satsar på forskningen. Den behöver öka, det finns ett större forskningsbehov än vi kan täcka och

därför behöver vi absolut mer forskningsresurser.

– Men vi måste börja resonemanget i att kunskap har ett värde. Kunskap ska försörja näringen med utveckling och idéer för att ompröva sig själv. Den måste få kosta och vara en kostnadspost i verksamheter som har till ansvar att främja, utveckla, stötta, följa upp och rapportera.

Finansiärer saknar kunskap om turism

Hur hanteras resursfrågan av myndigheterna?

– I dag är det alldeles för fragmenterat hanterat och oprioriterat av myndigheter som har finansiering för att stötta och följa upp näringen. De myndigheter som berörs måste ha ett tydligare uppdrag. Och vi inom besöksnäringen har fått en enorm pålaga att utbilda och förklara för både finansiärer och medfinansiärer i vad turism är när vi söker medel. Det visar på bristande kunskap om turism.

– Vi behöver också ökade resurser till statistik och analys, som är styvmoderligt behandlat sedan två decennier tillbaka i Sverige. Det börjar få riktigt allvarliga konsekvenser, vi kan inte längre med säkerhet säga hur något är. Och vi måste ha den befintliga kunskapen innan vi börjar tillverka ny. Det är avgörande för kvaliteten på den nya kunskapen vi tar fram.

Mobilisera genom att flytta resurser

Hur får vi långsiktighet i forskningen?

– Mittuniversitetet har pekat ut turismen som ett profilområde i både utbildning och forskning. Och det har haft mycket stor betydelse. Om vi skulle prioritera utifrån undervisningens volym skulle ett område som turism inte ha en chans. Som profilområde kan vi driva en basverksamhet med en tydlig gruppering som vi kan stötta med gemensamma resurser – till exempel lokaler, ledning och kommunikation. Den organisatoriska strukturen blir tydligare både för de som jobbar och engagerar sig för att utveckla forskningsområdet.

– Men forskningsmiljöerna inom vårt område är egentligen för små. ETOUR kan inte själva ta mer av de externa forskningsmedlen som det ser ut i dag. Om vi ska ta på oss fler forskningsuppgifter måste vi ha ännu fler tillfälliga anställningar eftersom de fasta anställningarna är kopplade till undervisningsbehov och utbildningsvolym. Det blir svårt att ackumulera kunskap och kompetens på det viset.

– Vi behöver också hitta någon modern affärsmodell för hur forskning i Sverige ska mobilisera mot de behov som finns. Det tycker jag att vi är dåliga på. Om vi

akademiska aktörer samverkade och hade ett annat sätt att flytta resurser mellan varandra, lite som "crowd funding", skulle vi bättre mobilisera mot behoven, vara mer effektiva och bli tydligare gentemot marknaden. Vi behöver involvera fler, också näringslivet, och ha långsiktiga program. Besöksnäringens FoU-agenda var ett jättebra första steg att utveckla gemensamma tankar och lösningar.

Tydligare marknad för forskning i Europa

Hur ser svensk besöksnäringens forskning ut i internationell jämförelse?

– I Sverige har strategin från regeringar och politiker varit att forskningen ska finnas inom ramen för universitetens ordinarie verksamhet. I andra länder, främst europeiska, är forskningen i större grad kopplad till områden utanför universiteten. Där finns en tydligare marknad för forskning inom besöksnäringen med en flora av aktörer som institut och stiftelser – både privata och universitetsbaserade. Nationella och regionala turistmyndigheter har vanligen egna FoU-avdelningar med hyfsat mycket resurser eller beställer regelbundet stora forskningsuppdrag. Vi har färre aktörer och inte några branschinstitut att tala om.

Forskning nödvändig för långsiktig lönsamhet

Är forskningen viktig för branschens lönsamhet?

– Det är en förhastad slutsats att säga att forskning kan bidra till att öka lönsamheten i turistnäringen, det finns för många logiska steg där emellan. Men forskningsbaserad kunskap är nödvändig för att i slutändan uppnå målet med ökad lönsamhet eller sysselsättning.

"Bättre lönsamhet om vi utvecklar interaktionen mellan näring och forskning"

Dieter Müller, Umeå universitet

Dieter Müller är professor vid institutionen för geografi och ekonomisk historia vid Umeå universitet.

Världsledande inom viss turismforskning – men många håller inte måttet

Hur står sig svensk besöksnäringens forskning?

– Vi har mutat in vissa områden där vi håller bra klass i Sverige. Vi är till exempel välkända inom evenemangsforskning (Handelshögskolan i Göteborg), världsledande inom forskning kring fritidshus och effekter av fritidshusturism (Umeå universitet) och starka inom forskning om fjäll och nationalparker (ETOUR). Men med risk för att låta elak vill jag påstå att en del personer som är aktiva inom turismmiljöerna inte håller internationella mått. Det är inte konstigt utan en konsekvens av högskolesektorns allt för snabba utbyggnad.

– Många klarar heller inte konkurrensen om forskningsmedel. Sannolikheten att få ett projekt beviljat av de stora forskningsråden är 5–10 procent och majoriteten av de som ägnar sig åt turismforskning i Sverige ligger bland de dryga 90 procent som inte får. Det kan bero på att de kan systemet för dåligt och jag tror också det spelar viss roll att vi saknar seniora forskare i landet – på många ställen där man bedriver turismutbildning finns till exempel ingen forskningstradition.

Ont om öronmärkta pengar

– Det finns också en risk att man faller mellan stolarna hos forskningsråden. De har specifika ämnesgrupper eller beredningsgrupper som behandlar ansökningar, och turismrelaterade projekt är inte alltid lätta att koppla till ett specifikt ämne. Pengar som är öronmärkta för forskning inom turism och besöksnäring, som BFUFs, är mycket ovanliga. Min strategi är att undvika att nämna ordet turism i titeln på forskningsprojektet när jag söker medel hos forskningsråden.

Få forskare ska täcka efterfrågan

Saknas forskningspengar inom turismområdet?

– Svår fråga, som forskare säger min ryggmärgsreflex att det finns för lite. Samtidigt måste man vara ärlig och säga att det kanske inte alltid är pengarna som är problemet. Vi är kanske tjugo personer som i första hand skulle definiera oss som turismforskare. Så andelen som lyckas få forskningsmedel är kanske ganska bra. Men vi skulle behöva vara fler. Av de doktorander vi antar är det väldigt få som blir riktigt bra forskare (vilket är helt normalt), och vi är inte ens så många att vi alla gånger kan tillgodose näringens behov och efterfrågan på oss. Jag ser också att en stor andel av forskningsmedlen går till forskare som inte ägnar sig långsiktigt och huvudsakligen åt turismforskning, de kan komma från andra discipliner, och då bidrar de dessvärre inte till kontinuiteten inom turismforskningen.

Gör en nationell Triple Helix-satsning

Vilken roll spelar forskningen för besöksnäringens omsättning?

– Forskningsprojekt skapar inte större turismomsättning, där finns ingen direkt koppling. Men forskningen behövs på ett indirekt vis. Vår roll är att hänga med i vad som sker i världen inom området. Det är inte alltid det specifika forskningsprojektet som löser problem, snarare faktumet att en grupp personer har som sitt uppdrag att tänka till kring frågorna och som kan göra nyttiga inspel. Forskningen handlar om att hitta nya idéer och tankar, att inte glömma saker vi redan vet och att hämta in kunskap från vad andra gör. Det minsta den ska kunna bidra med är att se till att man undviker de värsta minorna och att utbildningarna är bra så att det finns folk att anställa som redan vet mycket mer än de som kanske jobbar i näringen i dag.

– För att få större effekt på lönsamheten behöver vi utveckla interaktionen mellan näringen och forskningen. Vi borde ha en Triple-Helix⁴⁰-satsning på nationell nivå där vi gemensamt diskuterar problemen inom svensk turism. I dag träffas turistbyråchefer, regionförbund, SKL, Visita, andra näringslivsorganisationer och andra berörda och har åsikter, men vi byter de aldrig med varandra. Hur ska vi kunna röra oss i en riktning när vi inte har någon samsyn?

⁴⁰ Triple Helix är ett begrepp som syftar till att beskriva samverkan och samarbete mellan stat/myndigheter, näringsliv/industri och akademi. Det gemensamma lärandet är centralt, och därmed också kommunikationen.

8 / OM BFUF

BFUF – Besöksnäringen forsknings- och utvecklingsfond är besöksnäringen eget verktyg för forskning och innovation. BFUFs syfte är att främja vetenskaplig forskning och innovation inom besöksnäringen och att långsiktigt verka för att de främsta och mest kvalificerade forskarna studerar besöksnäringen.

Genom BFUF finansierar näringens företag forskning och utveckling med cirka 8 miljoner kronor årligen.

BFUF är bildat och finansieras av Visita och Hotell- och restaurangfacket gemensamt.

BFUFs pågående forskningsprojekt

Åren 2012–2013 tog BFUF beslut om totalt 11,2 miljoner kronor till vetenskapliga projekt.

2012–2014

Besöksnäringens snabbväxare

HUI Research/Högskolan Dalarna/Örebro universitet. 1 500 000 kronor.

Framgångsfaktorer för besöksnäringens kluster

Internationella Handelshögskolan, Jönköping. 1 700 000 kronor.

Måltidsföretagare – från kalaskokerskor till gourmetkrögare

Örebro universitet, Hotell- och restauranghögskolan. 1 000 000 kronor.

När blir maten värd en resa? En studie om kulinarisk turism.

Högskolan i Borås, Institutionen Handels- och IT-högskolan. 1 600 000 kronor.

Nyckelindikatorer för turismelasticitet

Lunds universitet, Service Management. 1 200 000 kronor.

2013–2015

Hotels as innovative workplaces

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. 1 600 000 kronor.

Rörlighet och karriärvägar i besöksnäringen

Högskolan Dalarna. 1 400 000 kronor.

Morgondagens turist – Hur ska besöksnäringen bemöta e-generationen?

Luleå tekniska universitet. 1 200 000 kronor.

9/ORDLISTA

Turism

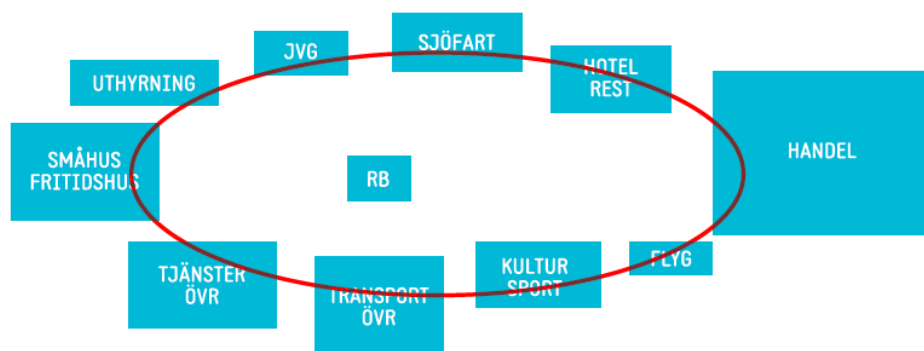
Turism mäts och definieras ur konsumtionsperspektiv. Den internationellt vedertagna definitionen av turism är "människors aktiviteter när de reser till eller vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för fritid, affärer eller andra syften och för kortare tid än ett år.

Besöksnäring

Besöksnäringen är den näring som bidrar till turismkonsumtionen.

Turismkonsumtionen utgör en viss del av försäljningen hos företagen i besöksnäringens olika delbranscher, medan andra delar inte är turismkonsumtion. Den röda elipsen nedan illustrerar den del av omsättningen i besöksnäringens företag som är turismkonsumtion.

Besöksnäringen är sammansatt av flera olika branscher som är mer eller mindre väldefinierade i befintlig statistik. Hotell och restaurang tillsammans med övriga former av logi, transporter och varuhandel är de största av delbranscherna medan kultur, sportaktiviteter och rekreation är andra betydande delar av besöksnäringen.

Källa: Tillväxtverket

Destinationsutveckling

Destinationen, det vill säga målet för resan, är ett centralt begrepp i alla diskussioner om utveckling av turism. Destinationen kan förstås utifrån antingen ett *territoriellt* (en yta, linje eller punkt som ett land, en region eller en stad) eller *funktionellt* (en attraktion, aktivitet eller interaktion) betraktelsesätt.

För att en destination i sin helhet ska betraktas som attraktiv av resenärer krävs också en rad tjänster och service runt själva attraktionen. Vanligtvis betraktar vi tjänsterna som kompletteringar, men ibland även som en del av attraktionen. De flesta diskussioner om utveckling av turism är naturligt att knyta till någon form av destination, det vill säga destinationsutveckling. Enkelt uttryckt handlar det om att utveckla attraktiva och väl fungerande resmål.

Exportvärde

Värdet av utländska besökares konsumtion i Sverige.

10/SIFFROR

Turism

Omsättning 2012

275,5 miljarder kronor ⁴¹

Omsättning 2020

500 miljarder kronor ⁴²

Andel av Sveriges BNP 2012

Cirka 3 procent ⁴³

Exportvärde 2012

106,5 miljarder kronor ⁴⁴

(exportvärdet av järn och stål var 57,1 miljarder kronor)

6,1 procent av Sveriges totala exportvärde (år 2000 var siffran 3,9 procent)

Antal anställda 2012

170 000 personer (på årsbasis)⁴⁵

Antal anställda 2020

250 000 personer ⁴⁶

^{41, 43, 44, 45} Fakta om svensk turism 2012, Tillväxtverket 2013.

^{42, 46} Nationell strategi för svensk besöksnäring – strategi 2020 är framtagen på initiativ av Svensk Turism i dialog med näringens aktörer och i samverkan med bland andra SHR, Stockholm Visitors Board, Swedavia, Tillväxtverket och VisitSweden.

#03 VEM TÄNKER PÅ BESÖKSNÄRINGEN?
Kartläggning av forskning och dess finansiering 2013

Maj 2014

Kartläggning, innehåll och analys **Eva Fohlstedt**, BFUF

Form **Jesper Fermgård**, Tills

Illustration **Stina Wirsén**, Woo Agentur

Kontakt **info@bfuf.se**

ISBN 978-91-981016-6-9

bfuf.se

Kartläggningen är initierad och finansierad av Besöksnäringens forsknings- och utvecklingsfond, BFUF som är grundad och finansieras gemensamt av Visita och HRF.

